

Vergaderjaar 2009–2010

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen

Nr. 929

**BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN BUITEN-
LANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 oktober 2009

Graag bieden wij u hierbij het verslag aan van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 26 en 27 oktober 2009.

De minister van Buitenlandse Zaken,
M. J. M. Verhagen

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
F. C. G. M. Timmermans

VERSLAG VAN DE RAAD ALGEMENE ZAKEN EN EXTERNE BETREKKINGEN (RAZEB) VAN 26 EN 27 OKTOBER 2009

Algemene Zaken

Vorbereiding van de Europese Raad van 29 en 30 oktober 2009

Institutionalia

Tijdens deze Raad is gesproken over de situatie in Tsjechië met betrekking tot het Verdrag van Lissabon. Het voorzitterschap heeft de Raad geïnformeerd dat Tsjechië in elk geval pas kan bekrachtigen na de uitspraak van het Tsjechische constitutionele hof. Inmiddels is bekend dat het Hof op 3 november uitspraak zal doen.

Wat betreft de tegemoetkoming van de zorgen van president Klaus ten aanzien van de Benes-decreten heeft het voorzitterschap laten weten met Tsjechië aan een voorstel voor een oplossing te werken. Staatssecretaris Timmermans heeft benadrukt dat de oplossing die wordt gevonden voor de zorgen van president Klaus definitief moet zijn; dat wil zeggen gekoppeld aan duidelijkheid over de bekrachtiging door Tsjechië.

De nieuwe Commissie zal niet benoemd kunnen worden voordat duidelijk is op grond van welk verdrag de benoeming plaatsvindt. Omdat het Constitutioneel Hof pas op 3 november een uitspraak doet is het nagevoeg uitgesloten dat deze Europese Raad over de benoemingen beslist.

Met betrekking tot de implementatie van het Verdrag van Lissabon heeft het voorzitterschap een tweetal rapporten opgesteld: een algemeen voortgangsrapport en een voorzitterschapsdocument met uitgangspunten voor de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). De Europese Raad zal kennis nemen van het voortgangsrapport en het uitgangspunten-document voor de EDEO onderschrijven. De Raad kon hiermee instemmen.

Economische en sociale situatie

Met betrekking tot de economische situatie bestond er in de Raad overeenstemming over het feit dat de sociale dimensie van de crisis door de Europese Raad niet over het hoofd gezien mag worden. De werkloosheid neemt nu in heel Europa snel toe. Het uitwisselen van ervaringen, best practices en expertise is nu van groot belang. Daarnaast bestond er consensus over de tijdsplanning van exit-strategieën. Deze zouden uiterlijk in 2011 moeten worden geïmplementeerd zoals reeds in de Ecofin-Raad van vorige week overeen werd gekomen.

Zuivel

Op verzoek van Frankrijk wordt in de ontwerpconclusies ook aandacht besteed aan de onrust in de zuivelsector als gevolg van de lage melkprijzen. De initiatieven van de Europese Commissie worden verwelkomd. Staatssecretaris Timmermans, gesteund door enkele andere lidstaten, benadrukte dat de uitgangspunten van de «Health Check» van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, zoals de verdere marktorientatie en de uitfasering van de melkquota, hierbij volledig gerespecteerd moeten worden.

Klimaatverandering

Klimaatfinanciering, en met name interne lastenverdeling binnen de EU,

blijft een struikelblok om te komen tot een alomvattende positie van de Europese Raad in de aanloop naar Kopenhagen. Een tweede discussiepunt was het meenemen van overgebleven VN-emissierechten uit de Kyoto-periode («hot air»). Er is een risico dat deze «hot air» de effectiviteit van een emissiehandelssysteem onder een Kopenhagen-akkoord ondermijnt. Anderzijds heeft een aantal nieuwe lidstaten overschotten van emissierechten en wil men die op een of andere manier kunnen gebruiken.

Staatssecretaris Timmermans heeft in de Raad duidelijk gemaakt dat de Europese Raad de nodige beslissingen moet nemen om tot een sterke EU-positie te komen die kan bijdragen aan overeenstemming in Kopenhagen. Daarbij is het belang onderstreept te voorkomen in Kopenhagen voor verrassingen geplaatst te worden door andere landen. Hij heeft zich voorstander getoond om de interne lastenverdeling ná Kopenhagen te bespreken. Hoewel Staatssecretaris Timmermans daarbij werd gesteund door een aantal lidstaten, gaf een groep andere lidstaten juist aan de interne lastenverdeling voorafgaand aan Kopenhagen geregeld te willen hebben. Hij heeft verder gepleit voor het in de tekst concretiseren welk aandeel publieke financiering de EU op zich neemt (20–30%) en het noemen van een bedrag voor *fast track* maatregelen.

Illegale immigratie

De Zuidelijke lidstaten waaronder Frankrijk en Italië hebben tijdens de Raad aangegeven dat zij tijdens de Europese Raad zullen aandringen op versterking van de migratieparagraaf in de ER-conclusies.

Baltische Zee Strategie

De Europese Raad zal de Baltische Zee Strategie naar verwachting zonder discussie aannemen. Er zullen geen nieuwe instituties worden gecreëerd en er komt geen additionele communautaire financiering. Een werkgroep op hoog niveau zal worden opgezet om toe te zien op de uitvoering van de strategie. De RAZEB stemde hiermee in.

Externe Betrekkingen

Westelijke Balkan

De ministers van Buitenlandse Zaken spraken tijdens het werkdiner over de Westelijke Balkan. De discussie richtte zich vooral op de actuele politieke situatie in Bosnië-Herzegovina.

Voorzitter Bildt informeerde de Raad over het recente initiatief dat hij samen met de VS had ondernomen om de politieke impasse in Bosnië-Herzegovina te doorbreken. Op 21 oktober jl. had Bildt samen met VS Deputy Secretary of State, James Steinberg, zeven Bosnische politieke leiders op EUFOR-kamp Butmir bijeen gebracht om een pakket hervormingsvoorstellen te bespreken. De voorstellen waren gericht op het voldoen aan de belangrijkste nog uitstaande (5+2)-voorwaarden die zijn gesteld voor de sluiting van het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger (OHR). Tevens waren er in het pakket grondwettelijke wijzigingen voorgesteld die vooral van belang zijn voor het functioneel maken van de centrale staatsorganen van Bosnië-Herzegovina. Alhoewel alle partijen bereid waren geweest om over de voorstellen te onderhandelen hadden de partijen nog niet veel voortgang kunnen boeken. Het was nu zaak om te blijven aandringen bij het Bosnische politieke leiderschap op een meer structureel constructieve houding. Voorafgaand aan de Peace Implementation Council (PIC) van 18 en 19 november as. wordt een reactie van de

Bosnische partijen op het aangeboden pakket verwacht. Voorzitter Bildt stelde tot slot dat er naar zijn mening ook na een eventuele sluiting van de OHR een noodzaak zal blijven bestaan van Europese militaire aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina. Hierover zal tijdens een volgende RAZEB nader worden gesproken.

Enkele ministers brachten op dat zij nog steeds voorstander waren van het nu spoedig in werking laten treden van delen van de SAO met Servië door middel van het activeren van de desbetreffende interim-overeenkomst. Voorzitter Bildt bood geen gelegenheid voor verdere discussie.

Iran

Minister Verhagen vroeg aandacht voor het Nederlandse initiatief om de export van Europese internetfiltertechnologieën naar de Iraanse autoriteiten tegen te gaan, zodat de vrije toegang tot informatie in Iran moeilijker belemmerd kan worden. In navolging van de oproep van minister Verhagen tijdens de vorige RAZEB had Nederland hiertoe voorafgaand aan de vergadering in een brief aan het voorzitterschap enkele voorstellen gedaan (zie bijlage)¹. Ten eerste kan gedacht worden aan een licentiesysteem voor bedrijven waarmee de export van filtertechnieken naar de Iraanse overheid beperkt kan worden. Ten tweede zouden Europese bedrijven opgeroepen kunnen worden in een ethische gedragscode af te spreken geen filtertechnologieën aan regimes te leveren die dergelijke technieken zouden misbruiken om de vrijheid van meningsuiting van hun bevolkingen te beperken.

Er was brede overeenstemming dat Iran een halt toegeroepen diende te worden in pogingen de vrijheid van meningsuiting verder in te dammen. Bij enkelen bestond enige twijfel of een exportban voldoende effect zou sorteren, aangezien Iran de filtertechnologieën ook elders zou kunnen verwerven. Minister Verhagen benadrukte dat Europa desondanks de morele verantwoordelijkheid op zich zou moeten nemen te voorkomen dat Iraanse burgers door Europese techniek verhinderd worden het internet te gebruiken als democratisch platform. De Commissie gaf aan de mogelijkheden hiertoe nader te zullen onderzoeken. Nederland zal onder andere in de discussies over mogelijke additionele sancties aandacht voor internetfilters blijven vragen.

Het uitblijven van een formele Iraanse reactie op het compromisvoorstel van het IAEA, waarbij nucleaire brandstof in het buitenland verrijkt wordt voor medische doeleinden maar onvoldoende verrijkt wordt voor wapendoeleinden, werd door de ministers betreurd. Door meerdere ministers, waaronder minister Verhagen, werd de zorg uitgesproken dat Iran probeert tijd te rekken. Daarbij heeft de recente onthulling van het bestaan van een additionele verrijkingscentrale in Qom de zorgen van de internationale gemeenschap over de nucleaire intenties van Iran verder versterkt. Een aantal lidstaten, waaronder Nederland, benadrukte het belang dat de Unie zich actief voorbereidt op het nemen van additionele sanctie-maatregelen indien de besprekingen tussen Iran en de E3+3 onvoldoende resultaat opleveren en via de VN-veiligheidsraad geen consensus kan worden bereikt. Daarbij moet getracht worden met gelijkgezinde landen buiten de EU samen te werken. Minister Verhagen noemde december als mogelijke deadline voor een Europees besluit over additionele sancties. Verschillende ministers sloten zich hierbij aan.

De EU blijft de ontwikkeling van de mensenrechtensituatie in Iran uiter-aard nauwgezet volgen. Op 25 oktober bracht het voorzitterschap een verklaring uit waarin de EU haar grote zorg uitspreekt over het verloop

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

van de massaprocessen en de vele willekeurige arrestaties van politieke opposenten, journalisten, mensenrechtenverdedigers en anderen die sinds de Iraanse presidentsverkiezingen hebben plaatsgevonden. Ook worden de doodstraffen die zijn opgelegd ten zeerste veroordeeld.

Uitbreiding/Albanië

Het voorzitterschap besloot de bespreking van de EU-lidmaatschapsaanvraag van Albanië uit te stellen tot de RAZEB van 16 en 17 november.

Afghanistan/Pakistan

De ministers van Buitenlandse Zaken spraken over recente politieke ontwikkelingen in Afghanistan en Pakistan en de Europese inzet in die landen en de regio.

De Raad keurde een EU-actieplan goed inzake versterkte EU-inzet in Afghanistan en Pakistan. Het actieplan is als bijlage¹ bij deze brief gevoegd. Dit actieplan formuleert geen nieuw beleid, maar zal helpen de realisatie van bestaande EU-doelstellingen effectiever na te streven. Het plan geeft aan welke prioriteiten de EU stelt en wat de EU kan en moet doen om deze te verwezenlijken. Het EU-actieplan zal nog door de aanstaande Europese Raad worden bekrachtigd.

Ten aanzien van de presidentsverkiezingen in Afghanistan stelde voorzitter Bildt dat een geloofwaardige tweede ronde nu noodzakelijk was en dat de EU-waarnemersmissie om die reden een belangrijke taak te vervullen had. Bildt stelde ook dat samenwerking tussen beide overgebleven presidentskandidaten niet alleen van belang was voor succesvolle verkiezingen, maar ook voor de periode daarna. Commissaris Ferrero-Waldner bevestigde dat de Commissie klaar was om opnieuw een waarnemersmissie uit te zenden, maar dat geen garanties konden worden gegeven over de precieze omvang. Gestreefd werd naar een missie van ten minste 100 waarnemers. Het kernteam, met aan het hoofd de Nederlandse Europarlementariër Thijs Berman, zou zo snel mogelijk worden uitgezonden. De Commissie riep lidstaten op om zoveel mogelijk steun te geven aan de missie.

Commissaris Ferrero-Waldner deelde mee dat de Commissie onderzocht hoe de financiële EU steun aan beide landen substantieel zou worden verhoogd. Ferrero-Waldner benadrukte daarbij dat het aangenomen EU-actieplan als basis moest dienen voor een beter gecoördineerde EU-aanpak. Voorzitter Bildt vroeg speciale aandacht voor EUPOL. Hij verwees daarbij naar de brief die hij samen met SG/HV Solana aan alle ministers had gestuurd en waarin nogmaals werd gewezen op de verplichtingen die de EU had aangegaan inzake EUPOL.

De ministers spraken steun uit voor het actieplan en het voornemen om de EU-inzet te intensiveren en beter te coördineren. De praktische implementatie van het plan had nu hoge prioriteit. Veel ministers wezen ook op het belang van een geloofwaardig Afghaans regeringsprogramma en de noodzaak om spoedig met de nieuwe Afghaanse regering heldere afspraken te maken over het te voeren beleid. Meerdere ministers waren van mening dat er om die reden spoedig een volgende internationale conferentie over Afghanistan moest worden georganiseerd.

Minister Verhagen benadrukte dat de EU met een nieuwe regering heldere afspraken moest maken over onder andere goed bestuur, corruptie- en drugsbestrijding. Zonder een geloofwaardige Afghaanse regering met heldere doelstellingen en afspraken zou er geen draagvlak zijn voor de

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Afghaanse regering bij de internationale gemeenschap of de Afghaanse bevolking. Minister Verhagen ondersteunde in dat verband ook de oproep van minister Bildt en HV Solana inzake EUPOL. Het nakomen van de Europese beloften was belangrijk met het oog op het trainen van Afghaanse politie en daarmee Afghanisering, maar tevens voor de Europese geloofwaardigheid. De EUPOL-inspanningen konden niet aan slechts een paar betrokken lidstaten worden overgelaten. De minister onderstreepte voorts het belang van de aanwezigheid van een brede Europese waarnemersmissie bij de tweede ronde. De Unie moet de werkzaamheden van de Verenigde Naties en van de Afghaanse verkiezings- en klachtencommissies steunen.

Enkele ministers vroegen specifiek aandacht voor het Pakistaanse offensief in Zuid-Waziristan dat volledige steun van de EU verdiende. Alle ministers waren het eens dat de EU-hulp en de politieke dialoog met Pakistan verder moesten worden verstrekt met als uiteindelijke doel het hervestigen van de autoriteit van de Pakistaanse centrale overheid over het gehele Pakistaanse grondgebied.

MOV P

De Raad besprak het Midden-Oosten Vredes Proces (MOV P) en in het bijzonder de vraag op welke wijze de EU aan een duurzame implementatie van een eventueel vredesakkoord zou kunnen bijdragen. Bovendien werd ingegaan op de ondertekening van een Associatie Akkoord tussen de EU en Syrië.

MOV P

De Raad was niet optimistisch gestemd over de kansen op een spoedige herstart van de vredesonderhandelingen. Zo bleef Israël, ondanks de diplomatieke inspanningen van Speciaal VS-gezant Mitchell, weigeren een moratorium af te kondigen op de bouw van nederzettingen en had het Palestijnse verzoeningsproces nog geen enkel tastbaar resultaat opgeleverd. De Raad toonde zich bovendien bezorgd over de explosieve situatie die was ontstaan in Jeruzalem naar aanleiding van schermutselingen op en rondom de Tempelberg. Verdere escalatie zou toenadering tussen Israëli's en Palestijnen nog moeilijker maken. Een ander zorgpunt betrof de verzwakte positie van president Abbas, die zowel vanuit Fatah als Hamas veel kritiek te verduren had gekregen over zijn houding jegens het Goldstone-rapport. De toegenomen spanningen gaven aanleiding tot zorg over het ordelijke verloop van de aangekondigde presidents- en parlementsverkiezingen eind januari volgend jaar.

De ministers waren het erover eens dat alleen blijvende, actieve bemoeienis van de VS de partijen van de noodzaak zou kunnen overtuigen om water bij de wijn te doen en zo vredesbesprekingen mogelijk te maken. In dat kader was het essentieel dat de EU de Amerikaanse inspanningen krachtig bleef ondersteunen en bovendien in woord en gebaar duidelijk maakte een concrete bijdrage te willen leveren aan de implementatie van een toekomstig vredesakkoord. Minister Verhagen onderstreepte daarbij het belang dat een EU-bijdrage in nauw overleg met de VS en de overige Kwartetpartners wordt ingevuld.

Associatie Akkoord EU-Syrië

De Raad was van oordeel dat ondertekening van een Associatie Akkoord met Syrië een positieve uitwerking zou kunnen hebben op de situatie in het Midden-Oosten. Minister Verhagen onderstreepte daarbij evenwel het belang van de mogelijkheid om het Associatie Akkoord eenzijdig te

kunnen opzeggen indien de mensenrechten in Syrië worden geschonden. De Raad nam een verklaring aan die in die mogelijkheid voorziet.

Sri Lanka

De ministers bespraken de voortdurende slechte humanitaire situatie van ontheemden in Sri Lanka. Hoewel er een begin gemaakt is met de terugkeer van ontheemden, verblijft het merendeel van de ontheemden nog steeds in kampen, zonder bewegingsvrijheid en onder zeer ongezonde omstandigheden. De ministers waren eensgezind in hun oordeel dat de Sri Lankaanse regering ertoe moet worden aangezet om alles in het werk te stellen onmiddellijke, veilige en vrijwillige terugkeer van de ontheemden te verzekeren, alsmede bewegingsvrijheid voor de ontheemden die nog in de kampen verblijven. Tegelijkertijd erkenden de ministers dat terugkeer van de ontheemden slechts een eerste stap was. Voor duurzame vrede in Sri Lanka is een inclusief verzoeningsproces noodzakelijk. De EU is bereid om een constructieve rol te spelen bij zowel de terugkeer van ontheemden als het verzoeningsproces, door middel van dialoog en praktische hulp. Een duidelijke commitment van de Sri Lankaanse overheid ten aanzien van nakoming van internationale verplichtingen inzake mensenrechten en humanitair recht is echter wel een vereiste. Non-humanitaire hulp van de EU aan Sri Lanka is daarom afhankelijk gemaakt van concrete vooruitgang met de terugkeer van ontheemden en de humanitaire situatie in de kampen. De ministers bespraken verder de mogelijkheid om handelspreferenties voor Sri Lanka in het kader van de APS-Plus regeling op te schorten, zolang het land niet voldoet aan zijn internationale verplichtingen, zoals neergelegd in internationale conventies. Besloten werd om hierover een beslissing te nemen op basis van een commissievoorstel dat binnen enkele weken wordt verwacht.

Oezbekistan

De Raad nam zonder inhoudelijke discussie conclusies aan over het sanctieregime tegen Oezbekistan dat bestaat uit een wapenembargo. Met deze Raadsconclusies heeft de Raad besloten het wapenembargo niet te verlengen. De Raad zal de mensenrechtensituatie in Oezbekistan nauwlettend blijven volgen en binnen een jaar de ontwikkelingen op mensenrechtengebied opnieuw evalueren. Op aandringen van Nederland is in de Raadsconclusies tevens een verwijzing opgenomen naar de noodzaak voor Oezbekistan om zijn internationale verplichtingen op het gebied van kinderrechten na te komen.

Guinee-Conakry

Naar aanleiding van het gewelddadige optreden van het militaire regime in Guinee-Conakry tegen een demonstratie van de oppositie, waarbij naar schatting meer dan 150 doden vielen, heeft de Raad besloten sancties in te stellen tegen leden van het regime die verantwoordelijk geacht worden voor het geweld. Tegen deze individuen zijn visa-restricties afgekondigd. Ook worden voorbereidingen getroffen hun banktegoeden te bevriezen (een *asset freeze*). Tenslotte is een wapenembargo tegen Guinee Conakry ingesteld, in lijn met het wapenembargo dat de ECOWAS reeds heeft ingesteld. De EU-hulp aan Guinee Conakry was na de militaire coup in december 2008 reeds opgeschort.

Diversenpunt Moldavië

De Raad sprak kort over de actuele politieke situatie in Moldavië en over de start van de onderhandelingen over een nieuw samenwerkingsakkoord met Moldavië. In september is een pro-Europese regering geïnstalleerd.

Tot op heden hadden partijen in het Moldavische parlement echter nog geen overeenstemming weten te bereiken over de verkiezing van een nieuwe president. De president wordt in Moldavië met gekwalificeerde meerderheid gekozen door het parlement, waarin de bij de afgelopen verkiezingen verslagen communistische partij over een blokkerende minderheid beschikt. In het licht van de slechte financieel-economische situatie van het land pleitten verschillende lidstaten voor spoedige financiële ondersteuning door de Unie. Bildt stelde dat indien IMF-steun nog heel lang uitblijft verdere politieke instabiliteit verwachtbaar is. De Commissie gaf aan op korte termijn 5 miljoen euro aan steun versneld uit te kunnen keren, maar dat aanvullende financiële middelen pas na een akkoord met het IMF aan de kunnen komen. Naar verwachting zullen het IMF en Moldavië op heel korte termijn tot een vergelijk komen. Enkele ministers verzochten om agendering van Moldavië tijdens de volgende bijeenkomst van de RAZEB, op 16 en 17 november aanstaande.

Diversenpunt/vrijheid van religie

Als diversenpunt bracht Italië vrijheid van religie op. Volgens Italië zou de EU sterker stelling moeten nemen voor de bescherming van religieuze minderheden en bij een volgende RAZEB Raadsconclusies over dit onderwerp moeten aannemen. Op basis daarvan zou de EU in VN-verband meer aandacht voor dit onderwerp kunnen vragen, zo bepleitte Italië gesteund door Denemarken, en tevens EU-demarches kunnen uitvoeren in landen waar de vrijheid van religie voor religieuze minderheden, waaronder Christenen, wordt geschonden. Het voorzitterschap gaf aan te streven naar conclusies in de november-RAZEB. Nederland zou Raadsconclusies over vrijheid van religie toejuichen, mede gezien de voortrekkersrol die Nederland in EU- en VN-kader vervult op dit terrein. Zo werkt Nederland momenteel aan een EU-*position paper* over godsdienstvrijheid en was Nederland de afgelopen jaren binnen de Derde Commissie van de AVVN de initiator van de jaarlijkse resolutie over vrijheid van religie, en zal het deze ook dit jaar co-sponsoren.